

UDŽBENIK IZ EKONOMIKE ZA GRAĐEVINARE

Naslov: Osnove ekonomike za graditelje. Nakladnici: Hrvatska sveučilišna naklada i Hrvatska udruga za organizaciju građenja. Za nakladnika: Anita Šikić. Urednica: Anita Šikić. Recenzenti: prof. emer. dr. sc. Veselin Simović, prof. emer. dr. sc. Barbara Medanić, prof. dr. sc. Dragana Grubišić, prof. dr. sc. Mladen Vedriš i dr. sc. Mirko Orešković. Udžbenik Zagrebačkog sveučilišta. Grafičko i tehničko oblikovanje: Dubravka Zglavnik Horvat. Likovna oprema: Dubravka Zglavnik Horvat. Prijelom: Stjepan Ocvirk. Karikature: Srećko Puntarić. Tisak: Denona d.o.o., Zagreb. Cijena 180 kuna. Format C5 (23 cm), meki uvez, str. 233, 42 slike i 16 tablica. Zagreb, 2009.

Knjiga *Osnove ekonomike za graditelje* prof. dr. sc. Marize Katavić s Građevinskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu nastala je na temelju predavanja koje autorica dugi niz godina održava na Građevinskom fakultetu. Naime odavno je zaključila da je vrlo teško na jednostavan i zanimljiv način građevinarima približiti ekonomska znanja, a pritom je velik problem bio i nedostatak odgovarajućih udžbenika i priručnika. Stoga

je odlučila olakšati studentima svladavanje njima teške i strane materije.

Udžbenik *Osnove ekonomike za graditelje* namijenjen je ponajprije studentima građevinarstva, ali i svim ostalim inženjerima koji u svom temeljnom obrazovanju nisu imali prigodu steći uvid i svu složenost teorije i primjene ekonomskog znanja u graditeljstvu. Želja joj je bila, kako je sama istaknula u predgovoru, povezati dvije naizgled nespojive struke – ekonomiju i graditeljstvo, koje iako često suprotstavljene, zajedno sudjeluju u građenju i stvaraju nove trajne vrijednosti. Sudeći barem prema prvim obećanjima, u tome je zaista uspjela.

Tematika je knjige raspoređena u osam poglavlja kojima je zajednička poveznica da su na početku istaknuti ključni pojmovi, a na kraju i pitanja za diskusiju, provjeru znanja odnosno potvrdu naučenoga.

U uvodnom su poglavlju definirani ključni pojmovi koji graditelje upoznavaju s ekonomskim znanostima i njezinim povijesnim razvojem. Usto su posebno određena suvremena makroekonomska i mikroekonomska gledišta. Budućim je korisnicima ekonomika poduzeća predstavljena kao znanstvena disciplina koja se bavi općenitim gospodarskim problemima poduzeća. To je učinjeno zbog toga da bi se u poglavljima što slijede, uz uvažavanje posebnosti građevinarstva u odnosu prema drugim gospodarskim područjima, mogla što bolje shvatiti ekonomika građevinske proizvodnje. Svakako i građenja u najširem smislu i građevinskog poslovanja u kojem se s različitim učinkovitošću upotrebljavaju raspoloživi resursi, posebno ljudi sa znanjima i vještinama kao nositelji rada i uloženi kapital u sredstva za rad i predmete rada tijekom procesa reprodukcije u jednom građevinskom poduzeću.

U drugom poglavlju pod nazivom *Osnove procesa reprodukcije* istaknuti su ključni pojmovi, poput općeg pojma privređivanja, procesa privređivanja (proizvodnje, razmjene, raspodjele i potrošnje te načina odvijanja) i ciljeva procesa reprodukcije s odgovarajućim *inputima* i *outputima*. Naznačeni su nositelji procesa i prikazana je osnovna struktura hrvatskog gospodarstva. U nastavku se prikazuju elementi procesa reprodukcije, kao što su sredstva za rad i predmeti rada te živi rad, s posebnim osvrtom na različito ponašanje tih elemenata.

U trećem su poglavlju prikazana poslovna sredstva, a uporište su opet ključni pojmovi kao što su osnovna i obrtna sredstva, njihova struktura i pojavnici oblici te ponašanje u procesu reprodukcije, a posebno u vezi s formiranjem cijena proizvoda i usluga. Ujedno je ukazano na specifičnosti osnovnih i obrtnih sredstava u poslovnim procesima. U čvrstoj vezi s osnovnim sredstvima obrađeni su i pojam kapaciteta osnovnih sredstava i vrste kapaciteta (instalirani, realni radni kapacitet, optimalni, planirani i iskorišteni) te nadoknada za njihovo trošenje vremenskom odnosno funkcionalnom amortizacijom s metodama njezina obračunavanja.

Posebno je istaknuto ponašanje troškova pri različitim stupnjevima iskorištavanja instaliranog kapaciteta osnovnih sredstava.

Povezano s obrtnim sredstvima i njihovim pojavnim oblicima i utjecajima u proizvodno-poslovnom procesu dotaknuti su pojmovi likvidnosti poduzeća, koeficijent njihova obrtanja i vezivanja u pojedinim odsjecima poslovnog procesa.

Slijedi poglavlje s najvećom težinom koje govori o troškovima, cijenama i kalkulacijama. Najprije se vrlo detaljno razmatraju troškovi općenito i

podjele na direktne i indirektne ili fiksne i varijabilne (koje su najčešće). Slijedi razmatranje cijena i njihovih vrsta povezanih sa zakonom ponude i potražnje te pojmom i koeficijentom elastičnosti potražnje. Znatno je prostor posvećen kalkulacijama, posebno vrstama, metodama izrade i specifičnostima u graditeljstvu, s posebnim osvrtom na sistematizaciju direktnih i indirektnih troškova u procesu građenja. Razmatra se i tzv. građevinski faktor, svojevrsni ključ za pridodavanje indirektnih troškova na njihove glavne nositelje – građevinske proizvode odnosno usluge. Uz uvažavanje posebnosti građevinarstva i njegovih troškova prema drugim gospodarskim oblastima i granama, posebno se navode indirektni troškovi koji se odnose na pripremu i završavanje građenja i gradilišta, ostali indirektni troškovi gradilišta i dio indirektnih (tzv. režijskih) troškova uprave poduzeća.

U razmatranju građevinskog faktora razlikuju se čimbenici cijene koštanja i prodajne cijene kao interna i eksterna mjerila pri pridodavanju (prevaljivanju) indirektnih troškova na mjerljive direktne troškove učinaka građevinske proizvodnje kao glavnih nositelja troškova.

U petom se poglavlju razmatraju rezultati poslovanja. I ovdje se, uz objašnjenje najvažnijih ključnih pojmova, čitateljima odnosno korisnicima udžbenika sadržajno tumače bilanca, račun dobiti i gubitka, izvješća o novčanom tijeku s potrebnim bilješkama za prijeko potrebna financijska izvješća, a napose o promjeni glavnice odnosno temeljnog kapitala, pričuvama i isplaćenim dividendama. Objašnjavaju se kvantitativne promjene u poslovanju i njihovi uzroci, tumače pojmovi i sadržaj aktive i pasive te njihov vremenski slijed. Posebna se pozornost posvećuje prihodima i rashodima, dobitku prije i nakon oporezivanja te eventualnim gubicima.

Poduzeće i njegovo okruženje naslov je šestoga poglavlja. Uz ključne se pojmove navode i vrste poduzeća prema vlasništvu (privatna, javna i mješovita), stupnju odgovornosti prema vjerovnicima (društva osoba i društva kapitala), predmetu poslovanja (proizvodna, trgovinska poduzeća i poduzeća za obavljanje usluga) te na kraju i prema veličini (velika, srednja i mala), a ujedno se razrađuju njihova glavna obilježja. Slijedi obrazlaganje ograničenja u poslovanju poduzeća (tehnoloških, u resursima, tržišnih i zakonsko-institucionalnih).

Slijedi poglavlje sedmo pod nazivom: *Poslovno okruženje*. Sustavno je objašnjeno okruženje u kojem neko poduzeće djeluje, a navedeni su i elementi koji su svrstani u dvije glavne grupe: prirodne resurse (stanovništvo, rude, vode, energiju, materijalne faktore) i pokazatelje stupnja privrednog razvitka (DBP, stopa njegova rasta, stopa nezaposlenosti, inflacija, kvalifikacijska struktura stanovništva i dr.) te analizira kako oni pojedinačno djeluju na poslovanje poduzeća i njegovu uspješnost.

Posljednje je poglavlje: *Faktori utjecaja na poslovanje poduzeća*. Tu se navode i analiziraju najvažniji utjecajni faktori – kvalifikacijska struktura, upravljanje ljudskim potencijalima, lojalnost kompaniji, odgovorni menadžment, Fayolovi principi upravljanja, rentabilnost poslovanja poduzeća, akumulirana sredstva, randman, veličina poduzeća, struktura proizvodnog asortimana, mono-proizvodnja, organizacijska shema poduzeća, funkcijska organizacija poduzeća, projektna organizacija poduzeća, matrična organizacija poduzeća, obnovljivi i neobnovljivi izvori, javno mnijenje i institucionalni uvjeti.

Na kraju se među priložima nalazi popis slika i tablica (koje su uglavnom u boji), ali i indeks pojmova te popis literature i drugih brojnih izvora. Sve završava kratkom bilješkom o autorici.

Sve u svemu dojam je o knjizi vrlo povoljan, posebno zbog njezine pristupačnosti, sažetosti i brojnih primjera. Dojmu određene ležernosti pridonose i dobro odabrane karikature Srećka Puntarića, ali i sa strane istaknuti pozivi na odgovarajuću literaturu „za one koji žele znati više“. Uz rub su teksta pridodane i brojne definicije i fusnote, a čak su i formule posebno istaknute bojom. Zanimljiva je i prihvatljiva ideja da se na početku svakog poglavlja iznesu ključni pojmovi te da se svako poglavlje zaključuje pitanjima o izloženom gradivu. To je proisteklo iz dugogodišnje nastavničke prakse, a nesumnjivo će biti velika pomoć studentima koji će iz nje ubuduće stjecati nova znanja.

Posebno valja istaknuti lijepu i preglednu grafičku opremu koja svakako pridonosi prihvatljivosti i pristupačnosti cijele knjige.

I recenzenti vrlo povoljno ocjenjuju ovaj zanimljiv udžbenik. Prof. emer. dr. sc. Veselin Simović drži da je udžbenik odlična znanstveno-nastavna i stručna literatura koja je pregledno i jasno napisana, pa će popuniti dosadašnju prazninu u literaturi za studij građevinarstva. Kako je namijenjen studentima kojima je ekonomika pomalo „strano tijelo“ za njihova redovnog studija i budućega radnog vijeka u građevinarstvu, udžbenik je zato prava ulaznica, mišljenje je prof. emer. Barbare Medanić. Prof. dr. sc. Mladen Vedriš također hvali izvornost knjige jer za njega je ona sinteza dviju suštinski različitih, a dijelom komplementarnih profesija: ekonomije i građevinarstva, koje se u poslovnim i životnim okolnostima intenzivno prožimaju. Posebno i stoga što postoji više radova iz osnova ekonomike koji su uvijek bili namijenjeni ekonomistima, pa stoga nužno i teško razumljivi ljudima bez temeljnog ekonomskoga znanja. Dr. sc. Mirko Orešković na temelju svojega bogatoga stručnog iskustva ocjenjuje da je udžbenik dobro strukturirani

ran i prilagođen potrebama studenata. Sviđa mu se što je dobro organiziran i pregledan pa pozdravlja namjeru autorice da široko područje ekonomske znanosti svede na prihvatljiv, čitljiv i razumljiv tekst za one kojima je ekonomika tek podrška u svakodnevnom poslovnom životu. Slično tvrdi i prof. dr. sc. Dra

gana Grubišić koja vjeruje da udžbenik približava temeljne ekonomske kategorije studentima građevinarstva i da je vrijedan doprinos izučavanju ekonomskih znanosti na tehničkim studijima.

Tisak su knjige novčano poduprli Ministarstvo znanosti, obrazovanja i

športa i Hrvatska udruga za organizaciju građenja.

Odlukom Senata Sveučilišta u Zagrebu od 14. srpnja 2009., knjige *Osnove ekonomike za graditelje* proglašena je sveučilišnim udžbenikom – *Manualia univesitas studio-rum Zagrabiensis*.

B. N.